Autor publikacji:
Zbigniew Rzywucki, firma R-Ceram.

www.doskonaleniegolebir-ceram.pl
email: golebie@r-ceram.pl

Wprowadzenie do publikacji,

Z informacji weterynaryjnej w terenie wynika, że w przewarzającej ilości przypadków w hodowlach, w których stwierdzono inwazyjny rozwój pasożytów stwierdzono także choroby grzybiczne, ospę, choroby bakteryjne oraz anemię.
Aby w hodowli gołębi skutecznie zapobiegać wystąpieniu inwazji pasożytów hodowcy muszą być świadomi, że zastosowanie nawet najskuteczniejszych środków, preparatów nie wyeliminuje problemu obecności pasożytów w hodowli, jeśli gołębie na bieżąco nie będą utrzymywane w odpowiednich higienicznych warunkach. Szczególnie dotyczy to miejsc długotrwałego przebywania gołębi jak gołębniki, klatki transportowe oraz kabiny lotowe.

Publikacje związane

- ✓ *Przegląd wskaźników kondycji i formy lotowej gołębi.*
- ✓ *Ocena kału gołębi,*
- ✓ *Główne choroby w hodowli gołębi.*
- ✓ *Wademekum produktów PANTEX.*

W publikacji położono szczególny nacisk na przegląd przyczyn i sposobów, jak może dojść do inwazji pasożytów. Publikacja zawiera opisy zagrożeń dla gołębi i hodowcy, które wynikają z inwazyjnej obecności pasożytów w otoczeniu przebywania gołębi. W publikacji zostały zaprezentowane praktyczne metody likwidacji pasożytów oraz działania zabezpieczające przed powtórną ich inwazją.

Plan Publikacji.

- *Dlaczego inwazyjna obecność pasożytów w otoczeniu gołębi jest uciążliwa i niebezpieczna dla hodowli?*
- *Przegląd najczęściej występujących pasożytów upierzenia i skóry u gołębi.*
- *Praktyczne porady, jak w prosty sposób można określić rodzaj pasożyta.*
- *Przegląd metod i sposobów likwidacji pasożytów u gołębi oraz w otoczeniu przebywania gołębi.*
- *Gazowanie i odymianie pomieszczeń przebywania gołębi, nowe podejście do efektywnego niszczenia pasożytów.*

Dlaczego inwazyjna obecność pasożytów w otoczeniu gołębi jest uciążliwa i niebezpieczna w hodowli?

Powszechnie stwierdzone jest, że obecność pasożytów zewnętrznych (skóry i upierzenia) w hodowli negatywnie wpływa na organizm gołębi. Inwazyjna obecność pasożytów w otoczeniu gołębi to nie tylko uszkodzenie lotek, piór okrywowych czy znaczne obniżenie wydolności lotowej. Istotnym, negatywnym skutkiem ich żerowania jest także brak możliwości efektywnej regeneracji organizmu gołębi podczas nocnego spoczynku oraz występowanie nadmiernej, niekontrolowanej pobudliwości u gołębi.
Obecność pasożytów w hodowli szczególnie niebezpieczna jest dla młodych gołębi. Szczególnie na ataki pasożytów narażone są pisklęta w gnieździe oraz młode gołębie, które jeszcze samodzielnie nie fruwają i nie potrafią znaleźć sobie miejsca wolnego od pasożytów. Gołębie te niejednokrotnie zdychają w wyniku zakażenia organizmu przez toksyczną ślinę pochodzącą od żerujących na nich krwiopijnych pasożytów.
Inwazyjna obecność pasożytów także widoczna jest u gołębi starych. Ukłucia pasożytów wywołują świąd. Dokładne oględziny miejsc ich żerowania na skórze, otwory uszne, okolice oka wykazują liczne zaognione, trudno gojące się ranki. Miejsca takie niejednokrotnie są źródłem rozwoju wielu chorób bakteryjnych jak salmonellozy, chorób wirusowych jak ospy oraz chorób grzybicznych.
Do najbardziej dokuczliwych i niebezpiecznych dla zdrowia i kondycji gołębi pasożytów zewnętrznych zalicza się:

- ✓ *Wszoły i Świerzbowce.*
- ✓ *Roztocze (krwiopijne pajęczaki, ptaszyńce), obrzeżki, pchły, pluskwy.*
- ✓ *Owady, jak komary, meszki, muchy, ćmy.*

PRZEGLĄD NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCYCH U GOŁĘBI PASOŻYTÓW SKÓRY I UPIERZENIA.

PIÓROJAD (pierzojad)	Potocznie zwany smukłą wszą gołębią	Nazwa łacińska**: Columbicola columbae.**

- *Rozpoznanie pasożyta.* ***Dorosły osobnik jest smukłej budowy, posiada owłosiony obwłok. Długość pasożyta wynosi około 3 mm i jest on widoczny nieuzbrojonym okiem. Piórojady*** *odżywiają się głównie* ***fragmentami piór skrzydeł oraz piórami znajdujących się w ogonie gołębi.***
- *Potencjalne przyczyny inwazji pasożyta.* ***Piórojady występują prawie w każdej hodowli gołębi, jednak inwazyjna ich obecność uwidacznia się głównie w hodowlach, w których występują chore lub słabo odżywione osobniki. Zasiedlenie pasożytów na nowego żywiciela następuje poprzez wzajemny kontakt pomiędzy gołębiem posiadajacym piórojady a innymi gołębiami. Często poprzez bliski kontakt gołębi z gołębiami przybłąkanymi, wolnożyjącymi, poprzez akt płciowy gołębi, poprzez wzajemny kontakt gołębi w przepełnionych klatkach kabin lotowych, poprzez miskę***

Foto 1. Wygląd piórojadów żerujących na lotkach skrzydła.

lęgową, gdzie następuje naturalny przekaz pasożytów od rodziców ogrzewających i karmiących młode gołębie.

• *Negatywne skutki inwazji piórojadów w hodowli gołębi.* *Długotrwałe, inwazyjne żerowanie pasożytów powoduje uszkodzenia i dewastację piór skrzydeł u gołębi. W ekstremalnych przypadkach dewastacji upierzenia u gołębi wyraźnie zauważalne są utrudnienia w lataniu, znaczne zmniejszenie szybkości i sprawności lotu. Gołębie, u których nastąpiła dewastacja upierzenia rzadko osiągają znaczące wyniki lotowe, szczególnie w trudnych warunkach pogodowych. Upierzenie dotknięte inwazją pasożyta jest mało jedwabiste i bardzo podatne na zawilgocenie, jest także słabo utwierdzone na skórze. Gołębie takie podczas chwytania w ręce często gubią całe pałacie upierzenia. W takim stanie upierzenia gołębie podczas lotu padają często ofiarą ataków jastrzębi i innych drapieżników.*

• *Praktyczne metody niszczenia pasożyta i leczenie chorych gołębi.*

Wiele dostępnych na rynku produktów niszczących piórojady zawiera inwermektynę. Do likwidacji pasożyta z powodzeniem stosowane są także produkty pochodzenia naturalnego oparte na wyciągach z kwiatów, ziół oraz produkty oparte o substancje eteryczne. Produkty te zaleca się podawać bezpośrednio na upierzenie gołębi lub w formie oprysku klatek, misek lęgowych, lub poprzez pudrowanie miejsc bezpośredniego przebywania i spoczynku gołębi jak siodełka, żerdzie, cele lęgowe. Aby zapobiec powtórnej inwazji piórojadów zalecana jest systematyczna kąpiel gołębi w letniej wodzie z dodatkiem soli, octu oraz środków odkażających i insektobójczych. Na rynku dostępne są gotowe sole oraz inne produkty do kąpieli gołębi.

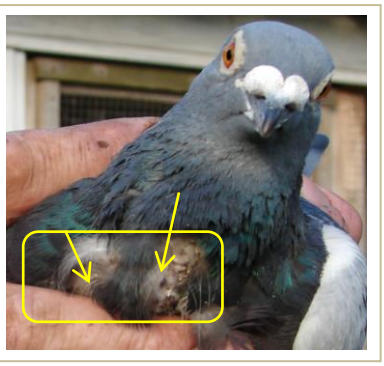
PODSKÓRNY WSZOŁ GOŁĘBI	Brak nazwy pasożyta w j. polskim.	Nazwa łacińska: **Hohorstiella gigantea.**

• *Rozpoznanie pasożyta.* *Dorosły osobnik jest krępej budowy, wyposażony w mocno rozbudowaną szczękę przystosowaną do nacinania skóry i pobierania pokarmu. Podskórny wszoł należy do pasożytów stałych, które przebywają ciągle na żywicielu. Pasożyt umiejscawia się głównie na skórze i pod skórą na piersi gołębi (Foto 2.). Wszoł ten odżywia się głównie wyssaną krwią, naskórkiem oraz miękką częścią dudek piór, które zagłębione są w skórze. Szczególnym miejscem jego żerowania są kraterki na skórze powstałe po wypadnięciu dudek piór i piór puchowych. Ze względu na swoje umiejscowienie pasożyt jest prawie niewidoczny nieuzbrojonym okiem.*

Bytność pasożyta na zaatakowanej skórze w przeważającej ilości przypadków jest bardzo liczna i powoduje, że już w krótkim okresie jego ekspansji na nowym żywicielu następuje lawinowe wypadaniem upierzenia(łysienie) na piersi gołębi.

Miejsca zaatakowane przez pasożyta zostają pozbawione upierzenia a odsłonięty naskórek posiada wyraźnie, widoczne ropne lub zaognione ogniska. U chorych gołębi stan taki niejednokrotnie mylony jest przez hodowców, jako efekt wytarcia upierzenia podczas karmienia w karmnikach lub efekt zagrzybienia naskórka.

Foto 2. Wygląd miejsca zaatakowanego przez podskórny wszoł gołębi

• *Potencjalne przyczyny inwazji pasożyta na gołębie.* *Krwiopijny, podskórny wszoł występuje głównie w hodowli gołębi, w których nie utrzymuje się podstawowej czystości wyposarzenia gołębnika. W szczególności są to brudne karmniki, brudne żerdzie, brudne gniazda oraz brudne miski lęgowe. Wysokie ryzyko zakażenia pasożytem występuje także podczas sezonu lotowego w niesprzątanych koszach kabin lotowych. Zasiedlenie pasożytów na nowego żywiciela (gołębia) następuje poprzez wzajemny kontakt pomiędzy gołębiem posiadajacym podskórne wszoły a innymi gołębiami, potencjalnie nowymi żywicielami. Poprzez bliski kontakt gołębi z gołębiami przybłąkanymi. Podczas pojenia i karmienia w gołębniku oraz klatkach kabin lotowych, poprzez ocieranie się gołębi o karmiki i poidełka. Poprzez miskę lęgową oraz tam, gdzie nastepuje naturalny przekaz pasożytów np. od rodziców ogrzewających i karmiących młode.*

• *Negatywne skutki inwazji pasożyta.* *Zaatakowane przez pasożyty miejsca na skórze gołębi wykazują dużą podatność do przenoszenia pasożyta na inne gołębie. Zaognione miejsca na skórze stanowią potencjalne ognisko rozwoju wielu chorób wirusowych, bakteryjnych i grzybicznych w hodowli.*

• *Praktyczne metody niszczenia pasożyta i leczenie chorych gołębi.* *Ze względu na podskórne umiejscowienie się pasożyta, jego eliminacja oraz regeneracja skutków jego inwazji jest bardzo utrudniona i powinna przebiegać wielotorowo poprzez:*

Likwidację samego ogniska pasożytów na chorej skórze i pod skórą gołębi.

W praktyce weterynaryjnej opisanych jest wiele metod i sposobów likwidacji krwiopijnego wszoła. Bardzo efektywne są działania oparte o podskórne wstrzyknięcie środków farmaceutycznych np. inwermektyny, która niszczy systemy nerwowe i ruchowe pasożytów, w efekcie uśmierca je. Znanych jest wiele produktów zawierających tę aktywną substancję lub innych produktów farmaceutycznych niszczących pasożyty skóry. Firma PANTEX w takich przypadkach zaleca na zaatakowany przez wszoły naskórek podanie metodą kroplową produktu o nazwie Panmectine 5 (jedna kropla produktu na jednego gołębia). Jest to produkt o długotrwałym działaniu. Produkt ten po podaniu zabija w/w wszoły oraz inne pasożyty upierzenia i skóry oraz zabezpiecza organizm gołębi przed powtórnym zakażeniem pasożytami na okres około 5 do 6 tygodni.

Innym sposobem likwidacji pasożyta jest zastosowanie produktów na bazie olejków eterycznych, wyciągów z ziół, naparów z ziół na bazie anyżu, tymianku, mięty, rzepaku, cytwaru lub mieszaniny naturalnych olejów lub produktów zawierające aktywną siarkę. Produkty te nanoszone są na zaognione miejsca na skórze w formie maści, mieszaniny olejów, olejków eterycznych lub proszku. Celem zastosowania w/w produktów jest zablokowanie układu nerwowego i mechanizmów pobierania pokarmu przez pasożyta i głodowe uśmiercenie go, co trwa około 4 do 5 dni.

Dezynfekcja i odkażanie miejsc zainfekowanych przez pasożyty i prowadzenie działań zaporowych przeciwko potencjalnym patogenom chorób bakteryjnych, wirusowych i grzybicznych, które przenoszą w/w wszoły. W praktyce hodowlanej sprawdzonym środkiem jest roztwór siarczanu miedzi, który działa antygrzybiczne oraz wykazuje aktywne działanie przeciwko rzęsistkom (jest nieszkodliwy dla gołębi.).

Wszelkie prawa zastrzeżone. Rozpowszechnianie tylko za zgodą autora publikacji /Zbigniew Rzywucki, firma R-CERAM/ / Data /strona. 2

Bardzo ważną, wspomagającą rolę we wszystkich działaniach w hodowli nad likwidacją pasożyta odgrywa systematyczna kąpiel gołębi oczyszczająca upierzenie, skórę oraz systematyczne utrzymanie w czystości, wolnych od pasożytów miejsc, w których przebywają gołębie. Szczególnie należy zadbać o czystość karmików oraz miejsca, które bezpośrednio mogą dotykać zaogniony naskórek na piersi gołębi.

PTASZYŃCE	Krwiopijny roztocz, niebezpieczny także dla ludzi.	Nazwa łacińska. **Dermanyssus gallinae.**

Ptaszyńce są najbardziej uciążliwym w hodowli gołębi i drobiu gatunkiem roztoczy. Należą do pasożytów czasowych, które przebywają na żywicielu tylko przez czas niezbędny do pobrania pokarmu. U gołębi głównie żerują na odkrytej, wolnej od piór skórze, na skórze w okolicach mostka, w okolicach otworów usznych, na nogach oraz pod pachami skrzydeł. Po napiciu się krwią, ptaszyńce zmieniają swój kształt na prawie kulisty, mogą się powiększać do około 1/3 swej masy. Zmieniają także swoje ubarwienie, z jasnego, szarego koloru do prawie czerwonego jelita napełnionego krwią, które jest widoczne. Ptaszyńce można zauważyć nieuzbrojonym okiem lub za pomocą lupy po zwabieniu ich w pułapkę. Opisy takich działań w dalszej części publikacji. Ptaszyńce atakują swoje ofiary głównie podczas ich nocnego spoczynku. Pasożyty te potrafią poruszać się po ciele zaatakowanego gołębia bardzo szybko i w czasie jednorazowego pobytu, żerowania mogą kąsać różne miejsca na ciele swojej ofiary. Wielokrotne ukąszenia pociągają za sobą bardzo dokuczliwe swędzenie (świąd). Stan taki u gołębi wywołuje stres, odruchy obronne jak drapanie się lub wywołuje odruchy nienaturalnego przebieranie nogami, które potocznie nazywane są „ efektem parzącego blatu”.

• *Negatywne skutki inwazji pasożyta w hodowli gołębi:*

✓ *Długotrwała inwazja pasożyta przyczynia się do wyraźnego pogorszenia się kondycji ptaków. Gołębie nie mają chęci do codziennych oblotów, są mocno zestresowane. U gołębi zaatakowanych przez pasożyty widać wyraźne obniżenia formy lotowej. W hodowlach zaatakowanych przez ptaszyńce rzadko uzyskuje się zamierzone wyniki lotowe.*

✓ *W czasie żerowania, ptaszyniec wysuniętymi szczękoczułkami, tak jak nożycami nacina skórę zaatakowanego ptaka, następnie wprowadza tam swoją ślinę ułatwiającą pobieranie krwi. Ślina ptaszyńców zawiera toksyny, które dla młodych gołębi są bardzo niebezpieczne oraz powodują stany zapalne i zaognienie się pozostawionych po nacięciu ranek.*

✓ *Zdarzają się przypadki, że w czasie sprzątania gołębnika krwiopijne roztocza w fazie głodu przechodzą na powierzchnię skóry rąk i nóg hodowcy lub na zwierzęta domowe przebywające w otoczeniu gołębi. W miejscach ich ukłuć pojawia się zaczerwienienie i obrzęk. Przy stwierdzeniu takich przypadków zaleca się konsultacje z lekarzem dermatologii.*

✓ *W przypadku skażenia śliny krwiopijnych roztoczy przez chorobotwórcze bakterie lub wirusy stają się one nośnikiem wielu niebezpiecznych dla życia gołębi chorób jak salmonellozy oraz ospy.*

Obraz 3. Wygląd ptaszyńca przed żerowaniem, napiciem się krwią

Obraz 4. Wygląd ptaszyńca po żerowaniu, po napiciu się krwi.

Powszechnie stwierdzone jest, że w przypadku wystąpienia w stadzie epidemii salmonellozy, nie jest możliwa skuteczna likwidacja tych bakterii bez wcześniejszej likwidacji krwiopijnych pasożytów.

✓ *Ptaszyńce szczególnie niebezpieczne są dla młodych gołębi. Konsekwencją długotrwałego żerowania pasożytów, wysysania krwi i wprowadzania toksycznej śliny do organizmu młodych gołębi jest pojawiająca się u nich niedokrwistość. U silnie porażonych przez ptaszyńce młodych gołębi widoczne są oznaki anemii oraz brak oznak prawidłowego ich rozwoju fizycznego. Powszechnie stwierdzone jest, że w hodowlach, w których stwierdzono wysoki poziom inwazji tego typu pasożytów rzadko dochowuje się zdrowego pokolenia młodych gołębi.*

• *Potencjalne przyczyny inwazji pasożyta w hodowli. Ptaszyńce występują głównie w gołębnikach o starej drewnianej konstrukcji, które stwarzają odpowiednie warunki ich przebywania (szpary, zakamarki). Także w gołębnikach, w których nie utrzymuje się podstawowej czystości wyposażenia gołębnika (brudne karmniki, brudne żerdzie, brudne gniazda oraz brudne miski lęgowe) oraz w miejscach gdzie długo zalega suchy kał. Potencjalnym miejscem bytowania pasożyta są również niesprzątane kosze i kabiny lotowe.*

• *Zasiedlenie pasożytów na nowego żywiciela (gołębia) następuje poprzez wzajemny kontakt pomiędzy gołębiem posiadajacym krwiopijne roztocze a innymi gołębiami, potencjalnie nowymi żywicielami. Poprzez bliski kontakt gołębi z gołębiami przybłąkanymi. Poprzez przebywanie gołębi na dachach w miejscach, w których nocują inne gołębie lub przebywają wolnożyjace ptaki jak wróble, jaskółki. Poprzez wielokrotne wykorzystywanie niesprzątanych klatek lotowych pochodzących z innych hodowli. Poprzez klatki wystawowe oraz poprzez wizytację hodowców z innych hodowli.*

Sprzyjającym źródłem dla inwazji pasożytów jest wielokrotne używanie klatek lotowych, ćwiczebnych (wyścielanych tekturą falistą) przez wielu hodowców w krótkim okresie czasu bez sprzątania ich i odpowiedniej dezynsekcji. Poprzez przenoszenie wyposażenia z jednego do drugiego gołębnika, wykorzystywanie w innym gołębniku częściowo zużytej ściółki lub przenoszenie karmników z karmą do innego gołębnika. W czasie sprzątania gołębnika, poprzez zabrudzone obuwie hodowcy z innej hodowli lub hodowcy obsługującego wiele miejsc przebywania gołębi.

• *Praktyczne metody niszczenia pasożyta oraz zabezpieczenie hodowli przed nawrotem ich inwazji.*

Ze względu na nocny i czasowy charakter pobytu pasożyta na ciele gołębi, bardzo ukryte miejsca głównego siedliska pasożyta (są to zakamarki i szpary w konstrukcji gołębnika) oraz wysoką jego rozrodczość i odporność na głód likwidacja ich w hodowli jest bardzo trudna. Praktyczna wiedza hodowlana i weterynaryjna w terenie wykazuje, że działania te powinny przebiegać wielokierunkowo poprzez:

A. Prowadzenie monitoringu w miejscach przebywania gołębi w celu stwierdzenie obecność pasożytów. W małych hodowlach hobbystycznych, w hodowlach wielkoprzemysłowych, w fermach drobiu dla wykrycia obecności krwiopijnych pasożytów wykorzystuje się różnego rodzaju pułapki. Odpowiednim miejscem do zainstalowania pułapek jest materiał wyścielający klatkę

Wszelkie prawa zastrzeżone. Rozpowszechnianie tylko za zgodą autora publikacji /Zbigniew Rzywucki, firma R-CERAM/ / Data /strona. 3

lotową a w gołębniku są to cele lęgowe, siodełka lub miejsca bezpośredniego nocnego spoczynku gołębi. Widocznymi oznakami obecności pasożyta w gołębniku może być narastający niepokój u gołębi po zgaszeniu światła, a w gołębniku rozpłodowym mogą to być małe czerwone plamki krwi na wysiadujących przez gołębie skorupkach jaj.

Ze względu na fakt, że ptaszyńce wychodzą na żer i atakują gołębię nocą, pułapki te powinno się codziennie obserwować podczas porannego obchodu.

Pasożyty, które zostały uwięzione na pułapkach można zauważyć gołym okiem lub za pomocą lupy, jako czerwone, małe poruszające się organizmy. Aby skutecznie ocenić rzeczywisty problem z pasożytami, pułapki należy każdorazowo zmieniać przed wieczornym spoczynkiem gołębi i kontrolować kilka dni z rzędu. Zdjęcie 5, obrazuje przykład pułapki polegającej na umieszczeniu białej chropowatej bibuły lub lepu na muchy w misce lęgowej lub w gnieździe młodych gołębi. Kolor bibuły jest istotny, ponieważ wytwarza kontrast pomiędzy białym tłem pułapki a pasożytem.

Foto 5. Widoczne miejsca uwięzienia ptaszyńca na bibule pułapki.

B. Działania, które mają na celu zapobieganie przedostaniu się ptaszyńca do hodowli.

Działania te polegają na eliminacji potencjalnych siedlisk stałego przebywania lub miejsc ukrycia się pasożytów. Jednym z kluczowym działań w tym obszarze jest przestrzeganie podstawowych zasad utrzymania czystości w gołębniku, prowadzenie planowanych dezynsekcji niszczących pasożyty w ich ukrytych miejscach oraz stosowanie „długodziałających" produktów likwidujących i odstraszających krwiopijne pasożyty w potencjalnych miejscach ich żerowania.

C. Właściwe przeprowadzanie likwidacji krwiopijnych roztoczy. Ze względu na bardzo dużą uciążliwość w efektywnym dojściu środków likwidacji ptaszyńca do ich głównych siedlisk (szpary i zakamarki), niszczenie ptaszyńców jest bardzo pracochłonne. W hodowli gołębi pocztowych ważne jest, aby właściwe wytypować środek niszczący je. Powszechnie wiadome jest, że organizm gołębi jest bardzo podatny na zachwianie poziomu zdrowia, formy lotowej oraz zaburzenie orientacji. Środki zastosowane do niszczenia tych pasożytów muszą być neutralne dla gołębi, a działania te powinny być uzgodnione z lekarzem weterynarii. Szczególnie dotyczy to odkażania i dezynsekcji koszy lotowych i kabiny lotowej. Konsekwencje złego wyboru środka mogą być katastrofalne dla lotów i wielu hodowli.

W praktyce hodowlanej istnieje wiele metod likwidacji krwiopijnych pasożytów. Jedną z metod jest bieżące czyszczenie (odkurzanie) wyposażenia gołębnika, mycie powierzchni gołębnika roztworami z dodatkiem detergentów, które niszczą jaja pasożytów. Stosowanie detergentów jest skuteczne tylko wtedy, gdy dojdzie do bezpośredniego kontaktu preparatu z pasożytem. Jedną ze skutecznych metod niszczenia roztoczy jest opalanie potencjalnych ich siedlisk i dokładne usuwanie spopieleń. Zaletą tej metody jest dość wysoka skuteczność w zwalczaniu ptaszyńców, natomiast wadą jest zagrożenie powstania pożaru. Bardzo efektywnym i powszechnie stosowanym w hodowli sposobem likwidacji pasożytów jest użycie środków chemicznych, środków pochodzenia naturalnego oraz substancji eterycznych. Środki te głównie stosuje się w miejscu nocnego przebywania gołębi poprzez pudrowanie, opryskiwanie oraz poprzez wykorzystywanie ich, jako elementu składowego wyściółki. Osobną grupę środków" roztoczo-bójczych" stanowią akarycydy. Są to preparaty działające wybiórczo na poszczególne stadia rozwojowe pasożytów np. jaja lub na działające na osobniki dorosłe roztoczy lub też zwalczające wszystkie ich stadia rozwoju. Preparaty te są zróżnicowane pod względem zawartości związków chemicznych oraz mechanizmu działania i dzielą się na wiele grup. Właściwy wybór preparatu powinien być omówiony wspólnie z lekarzem weterynarii opiekującym się hodowlą. Zawsze należy pamiętać o ryzyku zastosowania ich w stosunku do zdrowia i kondycji gołębi.

D. Gazowanie lub odymianie pomieszczeń zainfekowanych przez pasożyty upierzenia i skóry gołębi. Dzięki wysokiej penetracji i przenikliwości gazów i dymu do wszystkich zakamarków i siedlisk przebywania pasożytów należy do najbardziej efektywnych metod bezpośredniej likwidacji roztocza oraz innych uciążliwych pasożytów skóry i upierzenia u gołębi. Metody te zostaną omówione w dalszej części publikacji.

E. *Likwidacji pasożytów i zabezpieczenie gołębi przed żerowaniem krwiopijnego roztocza. Działania te polegają na umieszczeniu na skórze lub na upierzeniu gołębi długodziałającego produktu farmaceutycznego lub produktu opartego na bazie ziół. Firma PANTEX w takich przypadkach zaleca podanie metodą kroplową na naskórek, na szyję gołębia produktu o nazwie Panmectine 5 (jedna kropla produktu na jednego gołębia). Jest to produkt o długotrwałym działaniu, który bardzo efektywnie zabija roztocze oraz inne pasożyty upierzenia i skóry oraz zabezpiecza organizm gołębi przed ich żerowaniem na okres około 5 do 6 tygodni. Produkt ten można stosować u gołębi w okresie wychowu młodych oraz w czasie sezonu lotowego.*

ŚWIERZBOWCE	Pajęczaki.	Nazwa łacińska. **Cnemidocoptes leavis.**

Świerzbowce, to bardzo małe niewidoczne gołym okiem pajęczaki. Należą do grupy pasożytów stałych. U gołębi pasożyty te zasiedlają głównie nieopierzone części kończyn górnych, dół stawu skokowego oraz część łuskową nóżek.

• *Potencjalne drogi inwazji pasożyta. Świerzbowce występują głównie w hodowlach, w których nie utrzymuje się podstawowej higieny gołębi i czystości wyposażenia gołębnika. Wysokie ryzyko zakażenia pasożytem występuje także podczas sezonu lotowego w niesprzątanych kabinach (koszach) lotowych. Choroba wywołana przez świeżbowce nie jest zaliczana do chorób inwazyjnych, wywołujących epidemię. Zasiedlenie pasożytów na nowego żywiciela (gołębia) następuje poprzez wzajemny kontakt pomiędzy gołębiem posiadającym świeżbowce a innymi gołębiami, potencjalnie nowymi żywicielami. Poprzez bezpośredni kontakt gołębi wysiadujących jajka oraz karmiących młode w gnieździe. Poprzez kontakt z ptakami wolnożyjącymi jak kury, wróble, będącymi nosicielami tego pasożyta i przebywającymi lub gnieżdżącymi się w miejscach przebywania gołębi. Poprzez bliski kontakt gołębi z gołębiami obcymi, przybłąkanymi.*

Fot 6. Widoczne miejsca łuskowatej skóry zaatakowane przez świerzbowce.

• *Negatywne skutki inwazji pasożyta w hodowli gołębi.* *W wyniku długotrwałej inwazji świerzbowca uwidacznia się rozwój choroby zwanej potocznie świerzbem nóżek lub grzybicą nóżek. U gołębi zaatakowanych przez świerzbowce na powierzchni łusek i skóry nóg (Foto 6) powstają charakterystyczne stany zapalne oraz ostre złuszczenia naskórka. Następuje wyraźny widoczny zanik ukrwienia nóżek.*

Łuski skóry na nóżkach chorych gołębi zmieniają kolor z krwistoczerwonego na blady, wapniowy- pudrowy kolor. W efekcie świądu gołębie wydziobują sobie pióra u nóg oraz rozdrapują zaatakowaną przez świerzbowce łuskowatą skórę, tworząc zaognione i trudno gojące się miejsca. W wyniku długotrwałej inwazji pasożyta może dochodzić do deformacji, zrogowacenia i zgrubień kończyn oraz kulawizny. W skrajnych przypadkach stany te prowadzą do fizycznego wyniszczenia organizmu gołębi a nawet do ich śmierci.

Długotrwała inwazja świerzbowca przyczynia się do wyraźnego pogorszenia się zdrowotności ptaków. Gołębie nie mają chęci do codziennych oblotów, są mocno zestresowane. W hodowlach zaatakowanych przez świerzbowca rzadko uzyskuje się zamierzone wyniki lotowe.

• *Praktyczne metody niszczenia świerzbowca oraz zabezpieczenie hodowli przed nawrotem inwazji pasożytów.*

W przypadku gołębi, u których wygląd łuskowatej skóry nóżek wskazuje na inwazję świerzbowca, niezbędne jest podjęcie właściwego leczenia. Działanie takie należy skonsultować z lekarzem weterynarii. Pierwszym etapem działania jest zmiękczenie łuskowatej skóry, poprzez kilkukrotnie powtarzającą się kąpiel w mocno namydlonej wodzie z dodatkiem środka dezynfekującego jak rivanolu, jodyny lub siarczanu miedzi. Następnie należy ostrożnie usunąć wszystkie zrogowacenia, zgrubienia i strupy z powierzchni kończyn. Po usunięciu wyraźnych defektów i zrogowaceń na oczyszczone miejsca skóry nóżek należy delikatnie nanieść zalecany przez lek weterynarii preparat leczniczy. Niejednokrotnie podczas czyszczenia nóżek może nastąpić krwawienie, jest to normalny efekt tego działania. W przypadku jego wystąpienia zaleca się zastosować środek odkażający.

Aby zapobiec powtórnej infekcji świerzbowca celowe jest przeprowadzenie dezynfekcji i odgrzybiania miejsc przebywania chorych gołębi. Działania takie powinny być przeprowadzone także w czasie sezonu lotowego, poprzez indywidualną kąpiel, oczyszczanie nóżek u gołębi powracających z lotu. Indywidualna kąpiel z dodatkiem soli, octu oraz środków odkażających to także dobry moment dla hodowcy na ocenę stanu fizycznego gołębi powracających z lotu. Ten rodzaj kąpieli zalecany jest dla wszystkich nowowprowadzonych gołębi do hodowli.

OWADY	Komary, meszki, muchy, ćmy.	

Komary, meszki, muchy, ćmy są to bardzo uciążliwe w hodowli owady. Owady te należą do grupy pasożytów czasowych, które przebywają na skórze gołębi tylko w celu pobrania krwi. Żerują one w różnych porach dnia i nocy. Po zaspokojeniu głodu szukają schronienia w obrębie bytowania gołębi, tam też składają jaja i rozwijają się larwy.

Najbardziej uciążliwym i niebezpiecznym dla zdrowotności gołębi owadami są krwiopijne komary oraz meszki. W zależności od pogody oraz innych sprzyjających okoliczności może pojawić się do kilka pokoleń tych owadów.

• *Negatywne skutki inwazji krwiopijnych owadów w hodowli gołębi. Żerujące na skórze gołębi owady, w miejscach ukąszenia wprowadzają swoją ślinę ułatwiającą pobieranie krwi. Ślina owadów zawiera toksyny, które dla gołębi (szczególnie młodych w gnieździe) są bardzo niebezpieczne oraz powodują stany zapalne, napuchnięcia i zaognienie się w pozostawionych po ukąszeniach ranek. U gołębi szczególnie wrażliwym miejscem są wolne od upierzenia okolice oczu oraz otwory uszne. Powstałe po ukąszeniach zaognione, napuchnięte ranki utrudniają widzenie, powodują odczucie świądu, oraz rozdrapywanie ranek. Stany takie powodują także rozdrażnienie i nadmierny stres u gołębi. Niejednokrotnie ślina w/w owadów zawiera bakterie i wirusy niebezpiecznych dla hodowli gołębi chorób jak OSPA. U gołębi zaatakowanych przez w/w owady widać nerwowość, stany stresowe i obniżenia formy lotowej. W hodowlach inwazyjnie zaatakowanych przez krwiopijne owady rzadko uzyskuje się zamierzone wyniki lotowe.*

• *Praktyczne metody niszczenia owadów oraz zabezpieczenie hodowli przed powtórną inwazją owadów.*

W zależności od wielkości hodowli oraz przeznaczenia hodowli, owady te tępione są z zastosowaniem różnych metod. Inaczej podchodzi się do problemu insektów w przypadku hodowli wielkotowarowych a inaczej w hodowlach hobbystycznych. Generalnie niszczenie owadów odbywa się za pomocą:

- Zastosowania środków chemicznych, poprzez zastosowanie produktów biobójczych (insekcydów). Produkty te w zależności od obszaru działania na owady dzielą się na LARWICYDY, które służą do zwalczania jaj oraz pośredniej fazy rozwoju owadów na ADULCYDY, preparaty służące do niszczenia osobników dorosłych. Wybór środka chemicznego przeznaczonego do niszczenia owadów oraz sposobu ich zastosowania jest bardzo ważny i powinien być skonsultowany z lekarzem weterynarii. Wszystkie działania ze środkami chemicznymi powinny być prowadzone w pomieszczeniach bez udziału gołębi i z zachowaniem środków ostrożności. Zawsze należy pamiętać o ryzyku zastosowania ich w stosunku do zdrowia, kondycji gołębi oraz czy mogą mieć wpływ na zmysł orientacji gołębi.

- Zastosowanie pułapek wyłapujących latające dorosłe osobniki owadów oraz pułapek pokarmowych zwabiających je do miejsca ich likwidacji. Pułapki te w formie tradycyjnej, jako lepy lub jako urządzenia elektroniczne są bardzo efektywne i z powodzeniem nadają się do zastosowania w pomieszczeniach gołębnika, wolierach oraz w miejscach stałego przebywania gołębi.

Korzyścią z zastosowania pułapek jest fakt, że działają one w obecności gołębi, są nieszkodliwe dla gołębi oraz działają w długim okresie czasu. Cecha negatywna jest tylko to, że pułapki nie działają na larwy owadów. Gazowanie pomieszczeń i miejsc przebywania gołębi, jak gołębnik, klatki lotowe, kabina lotowa.

Foto 7. Przykładowe miejsce zainstalowania pułapki, lepu.

Warunkiem zastosowania gazowania jest możliwość szczelnego zamknięcia pomieszczenia. W metodzie tej bardzo ważny jest wybór środka wytwarzającego gaz do niszczenia owadów oraz sposób jego zastosowania, który powinien być skonsultowany z

Wszelkie prawa zastrzeżone. Rozpowszechnianie tylko za zgodą autora publikacji /Zbigniew Rzywucki, firma R-CERAM/ / Data /strona. 5

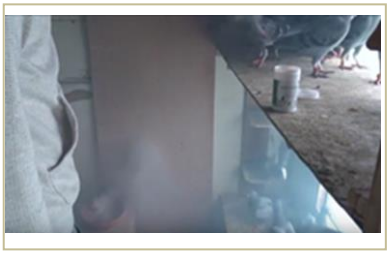
lekarzem weterynarii. W hodowli gołębi z powodzeniem stosuje się OZON, który jest gazem neutralny na ludzi i gołębi. Gaz ten wytwarzany jest przez ozonatory.

- ***Odymianie pomieszczeń przebywania gołębi.***

Odymianie, ze względu na specyficzne właściwości dymu, jego efektywność przenikania do wszystkich zakamarków w pomieszczeniu oraz bardzo efektywny kontakt z otoczeniem, należy do najbardziej skutecznej metody niszczenia pasożytów zewnętrznych upierzenia i skóry gołębi.
W hodowli gołębi powszechnie znana jest metoda odymiania i gazowania gołębnika oparta o:
Zastosowanie dymu wytwarzanego przez tlącą się siarkę. Sposób ten jest znany od bardzo dawna. W wielu mistrzowskich hodowlach starszej generacji stosowano tę metodę podczas jesiennej i wiosennej dezynsekcji i dezynfekcji gołębników, klatek i kabin lotowych. W przypadku tej metody, jako środek dymny stosuje się preparaty zawierające aktywną siarkę, która podczas spalania wytwarzała bardzo toksyczny dym niszczący wszystkie pasożyty zewnętrze upierzenia i skóry gołębi oraz niszczy patogeny wielu chorób. Wadą metody siarkowej jest fakt, że wytworzony dym jest szkodliwy dla ludzi i gołębi. W czasie odymiania w gołębniku nie mogą przebywać gołębie i osoby prowadzące odymianie. Metoda ta jest bardzo uciążliwa, wymaga wielu zabiegów oraz dodatkowego miejsca dla gołębi w czasie prowadzenia odymiania gołębnika.

Firma PANTEX w przypadku zadymiania zaleca zastosowanie nowatorskiej metody niszczenia pasożytów skóry i upierzenia gołębi poprzez odymianie gołębnika w obecności gołębi. Spalający się produkt o nazwie PANTASMOKE wytwarza dym niszczący w/w pasożyty, jest nieszkodliwy dla gołębi i ludzi prowadzących odymianie. Jedna tabletka produktu skutecznie zadymia gołębnik o max. kubaturze 75 m3. Produkt PantaSmoke jest pochodzenia naturalnego oparty o mieszaninę ziół i olejków eterycznych. Dodatkową korzyścią z zastosowania PantaSmoke jest efektywna inhalacja i odkażanie dróg oddechowych. Zastosowanie odymiania z PantaSmoke zwiększa wydolność oddychania gołębi oraz poprawia u nich zdrowotność. Produkt PantaSmoke można z powodzeniem stosować także w amatorskiej hodowli drobiu i ptaków ozdobnych hodowanych w klatkach.

Procedura postępowania podczas odymiania z zastosowaniem PantaSmoke opisana jest na stronie internetowej www.doskonaleniegolebir-ceram.pl / karta katalogowa produktu.

Koniec publikacji: Autor publikacji: Zbigniew Rzywucki R-CERAM.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Rozpowszechnianie tylko za zgodą autora publikacji /Zbigniew Rzywucki, firma R-CERAM/ / Data /strona. 6